

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

EPILOG LA RĂZBOIUL TOPONIMIC ÎNTRE «DACIA» ȘI «ROMÂNIA»

Col. conf. univ. Dr. Aurel DAVID¹

• Înăbușirea revoluției pașoptiste în Moldova și Valahia a fost consfințită în plan diplomatic internațional la 1 mai 1849, prin semnarea, la Balta-Liman, a unei convenții între imperiile Rus și Otoman.² Prin aceasta s-a reglementat situația politică a *Moldovei și Valahiei*, care au fost numite doar „*Principate*”, fără atributul de „român”. Atât *Moldova* - aflată sub regimul ocupației militare rusești din primăvara anului 1848 -, cât și *Valahia* - unde guvernul provizoriu liberal fusese înlăturat de la putere de intervenția comună ruso-otomană, au fost reconfirmate ca state aflate sub suzeranitatea *Imperiului Otoman*, dar sub protectorat țarist (stabilit prin *Regulamentul Organic* în anii 1831-1832).

În noul context, sfaturile boierești nu mai puteau numi domnitorii locali pe viață, ci urmau să fie numiți de **Înalta Poartă** pe o durată de șapte ani.³ Astfel, au fost numiți ca domnitori pământeni **Barbu Dimitrie Știrbei** în *Valahia* și **Grigore Alexandru Ghica** în *Moldova*. Aceștia au reluat, cu mare precauție, planul construirii unității statale, conștienți că unirea face puterea neamului românesc. Domnitorul Barbu Dimitrie Știrbei al *Valahiei* a păstrat în stemă cei doi lei afrontați, din stema Daciei, cu deosebirea că fiecare leu se uită în altă parte (semnul că vatra neamului era ruptă în bucăți). În același timp, patrioți români au reluat lupta pentru construirea statalității românești în vatra vechii *Dacii*. Aceștia au readus în atenția marilor Puteri europene cele două toponime „**ROMÂNIA**” și „**DACIA**”, în jurul cărora preconizau fondarea statului modern. Poetul român moldovean Vasile Alecsandri a continuat să susțină numele „**ROMÂNIA**”, scriindu-i, în anul 1849, lui Alexandru Hurmuzaki, redactorul Foaiei „*Bucovina*”:

„Sunt român

Și tot român

Eu în veci vreau să rămân!

România să trăiască

Și-n veci steaua să-i lucească”.

Dar, tot el a cântat Prohodul strămoșilor reali.

• Analizând poziția marilor puteri, **Nicolae Bălcescu** scria, la 4 martie 1850, că „*Unirea Munteniei cu Moldova e un lucru câștigat pentru toată lumea. Deci România noastră va exista*”.⁴ Ca o confirmare a acestei dorințe, românul basarabean **Alecu Russo** (născut la *Chișinău*, în 8/20 septembrie 1850), a publicat poemul patriotic în proză „*Cântarea României*”. În această „cântare” le explica semenilor săi că moștenirea părintească trebuia întregită, întrucât era divizată în trei părți - *Moldova, Ardealul și Țara Românească*, în care frații „vorbeau tot o limbă”. În acel timp, dincolo de *Carpați*, **George Barițiu** era convins că: „*adversarii pot să stea și în cap și o Dacoromanie tot există și va exista întotdeauna, iar acesta este Dacoromania reprezentată și oarecum încarnată în unitatea limbii și a literaturii române, care este una unică pentru zece milioane de locuitori împărțiți în câteva state*”.⁵ În această acțiune s-a implicat și **August Treboniu-Laurian**, care la 6 noiembrie 1850 a ținut la Academia de Științe din *Viena* comunicarea despre *Geografia veche a Daciei*.⁷⁵ Aceasta a fost tipărită și premiată cu 12 galbeni de către Academie, o mare onoare pentru un român al acelor vremuri.

Însă, *Imperiul țarist* s-a năpustit din nou asupra vetrei românești, pentru alungarea *Turciei* de la gurile *Dunării* și includerea celor două principate unite în sfera lui de influență, sub formula „*Daciei rusești*”. De cealaltă parte pândea Imperiul habsburgic, care nu renunțase la constituirea „*Daciei austriece*”, în care intrau cele două principate și *Transilvania*.

• Demersurile întreprinse pentru construirea unui stat românesc au continuat cu mai multă vigoare mai ales în *Moldova*, după încetarea, în anul 1851, a ocupației militare comune ruso-otomane în Principate. În anul

¹ Extras din lucrarea Aurel David, *Cuza Vodă: între luminile și umbrele unei tulburătoare domnii pământene*, Ed. Beta, București, 2023. Articolul a fost publicat în revista „*Vitralii*” - Lumini și umbre, an IX, nr.34, martie-mai 2018

² Bogdan Murgescu, *Istoria României în texte*, Editura „*Corint*”, București, 2001, p. 179-180.

³ Keith Hitchins, *Români, 1774-1866*, Editura „*Humanitas*”, București, 1998 (traducere din limba engleză a *The Romanians, 1774-1866*, Oxford University Press, USA, 1996), p.335-336.

⁴ Apud „*Studii. Revista de istorie*”, 1959, nr. 1, p. 30.

⁵ George Barițiu, *Ideea Dacoromaniei*, ediție îngrijită și prefațată de Mircea-Valer Stanciu, Brașov, *Noua Gazetă Transilvană*, 1993.

⁷⁵ Apud „*Gazeta Transilvaniei*”, Brașov, 1851, nr.5;

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

1852, moldoveanul **Vasile Alecsandri** a tipărit la **Iași** volumul de poezii cu titlul „*Poezii populare ale românilor*”.

În acel timp, **Alexandru Sturdza**, fiul primului guvernator civil al **Basarabiei** și înalt funcționar în Ministerul de Externe al **Rusiei** țariste timp de două decenii, „*nu-și ascundea dorința de a vedea Moldova și Muntenia un regat independent, adăogit cu Basarabia, Bucovina și Transilvania*”,⁶ cu numele de **Moldo-Vlahia**, ca o împărăție deosebită (independentă).⁷

• În anul 1853 a izbucnit războiul **Crimeii**, context în care Convenția de la **Balta Liman** a fost lovită de nulitate. În lunile aprilie-septembrie 1854 sub presiunea armatelor austriece, armatele țariste au părăsit „**Principatele Române**”, care, după cum afirma **Karl Marx** „*s-au veștejit la umbra protecției ruse*”,⁸ intrând sub ocupație militară **austriacă**.

În timpul războiului, ideea statalității rumânești a continuat să fie întreținută de către patrioți **moldoveni și munteni**. În anul 1855, moldoveanul **Costache Negruzzi** a publicat pentru prima oară în „**România literară**” poezia **Eu sunt român**, prin care a vrut să spună și a spus totul despre țara sa. Din această poezie reținem:

**„Francez, Neamț, Rus, ce firea te-a făcut,
Pământul tău e bine-a nu uita;
Oricui e drag locul ce l-a născut.
Eu, frații mei, 'ori unde-oiu căuta,
Nu mai găsesc ca dulcea Românie,
De-o și hulesc câți se hrănesc în ea
Corci venetici. Dar oricum va fi, fie,
Eu sunt Român, și-mi place țara mea”.**

• Statutul celor două **Principate** a fost modificat la 30 martie 1856, prin tratatul de la Paris, care a menținut suzeranitatea otomană și a înlăturat protectoratul rusesc asupra „**Principatelor Dunărene**”, adică principatele **Valahiei și Moldovei**. Acestea au intrat sub garanția colectivă a celor Șapte Puteri europene, respectiv: **Franța, Anglia, Austria, Rusia, Turcia, Prusia și Regatul Sardiniei**. În acel context, partea de sud a **Basarabiei (Bugeac)**, cu județele (ocoalele) **Cahul, Bolgrad și Ismail**, a fost retrocedată **Moldovei**. Puterile europene au hotărât, în virtutea statutului de „*puteri garante*”, convocarea de adunări ad-hoc, care să se pronunțe asupra organizării viitoare a celor două **Principate**.⁹

• Termenul „**român**” a contribuit la statornicirea vetrei și unității neamului. În adunările ad-hoc s-a folosit numele „**român**”, pentru a-i defini atât pe **moldoveni, cât și pe munteni**. Îndeosebi **românii moldoveni** au susținut cu feroare impunerea termenului „**român**” - nume etnic, atestat documentar de multe secole, și nu „**moldovean**” - nume purtat după regiunea (țara) în care viețuiau români! De pildă, în „*Actul de adeziune la dorințele națiunii a Județului Bacăul*” din 8 iunie 1856, semnat de un număr impresionant de **români** din acest oraș **moldovenesc**, aceștia cereau răspicat „*Unirea*” și afirmau: „*Dea Dumnezeu ca toți să se unească la acest mare Principe al fericirii urmașilor noștri români*”.¹⁰

Precum se știe, în februarie 1857 la **Iași** s-a constituit **Comitetul electoral al Unirii**. În Actul de întrunire al Comitetului electoral erau două cerințe imperative: „*Unirea Principatelor Moldova și Valahia într-un singur stat*” și „*Neutralitatea pământului Principatelor Române*”. Deci, principatele **Moldova și Valahia** erau „**Principate Române**”. Această realitate a fost confirmată și de **Karl Marx**, care aflase că „*Limba română e un fel de italiană orientală. Băștinașii din Moldo-Vlahia se numesc ei înșiși români; vecinii lor îi denumesc vlahi sau valahi*”.¹¹

Însă, unii istorici străini foloseau sintagma „**Provincii Dunărene**”, pentru a desemna principatele **Moldova și Valahia** (Țara Românească, pe motiv că adjectivul „**români**” pentru poporul băștinaș ar fi un **neologism** din secolul al XIX-lea. Denumirea de **Provincii Dunărene** era falsă, deoarece „**Principatele Române**” nu au fost niciodată provincii ale **Imperiului otoman**, ci state creștine vasale **Porții otomane**.

⁶ Vezi, Alexandru Boldur, **Soarta istorică a nobilimii din Basarabia**, Chișinău, 1934.

⁷ Aurel Kerețki, Adrian Pricop, **Lacrima Basarabiei**, Chișinău, 1993, p.15.

⁸ K. Marx, **Rușii în Moldova și Țara Românească**, manuscrisul B 63, în vol. **Însemnări despre români**, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964.

⁹ Edouard Gourdon, **Histoire du Congrès de Paris**, Paris, 1857.

¹⁰ Gheorghe Ghimpu, **Conștiința națională a românilor moldoveni**, Garuda-Art, Chișinău, 2002, p.302.

¹¹ K. Marx, **Însemnări despre români (Manuscrisul B 63)**, Editura Moldova, Iași, 1995, p.133.

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

• Dorințele **Moldovei** asupra viitoarei organizări a **Principatelor Române** au fost dezbătute în **Adunarea ad-hoc a Moldovei**, întrunită la Iași în 7/19 octombrie 1857. În cadrul acelei adunări s-a auzit glasul înalților ierarhi ai bisericii ortodoxe, care au susținut numele „**ROMÂNIA**”. Astfel, moldoveanul **Mihail Ștefănescu** (mitropolitul **Melchisedec Ștefănescu**) a propus să fie examinată și chestiunea „**Unirii Principatelor într-un stat cu numele România**”.¹² Declarația anunțată Adunării de **Mihail Kogălniceanu** a conținut cerința Unirii Principatelor „**într-un singur stat sub numele de România**”, precum și motivația Unirii, între care se înscriau și „**drepturile și folosul nației române**”.¹³ Pe acest fundament, noile Adunări *ad-hoc*, alese în octombrie 1857, au cerut **Porții Otomane** și Puterilor garante: „**Unirea Principatelor într-un singur stat, cu numele România**”.

• Însă, **Marile Puteri** europene au respins această dorință a românilor. Prin Convenția prevăzută de **Tratatul de la Paris**, încheiat la **Osborne**, în ziua de 7/19 august 1858, Marile Puteri europene au hotărât următoarele: **Muntenia** și **Moldova** vor purta numele de „**Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei**”, Convenția respectivă devenind, de fapt, Constituția noului stat.

• Pentru a aduce argumente în favoarea nevoii de construire a statului român modern, fostul revoluționar **Cezar Bolliac** s-a transformat în arheolog amator. În anul 1858 el a răscolit țara în căutarea de dovezi arheologice pentru a demonstra rădăcinile dacice ale românilor.

NOTĂ: În ziarul „Românul”, Cezar Bolliac a scris un adevărat manifest intitulat „Despre daci”, în care spunea că: „Misiunea noastră, a românilor, în arheologie, este mai cu seamă să definim ce au fost dacii? care a fost începutul lor? cari au fost credințele lor? în ce grad de civilizațiune ajunsese ei când i-au cotoplit romanii și le-au luat țara? și apoi cum au dăinuit ei cu romanii în țara lor? ce au adoptat ei de la romani și ce au adoptat romanii de la dânșii?”.¹⁴

• În anul 1859, principatul **Moldovei** s-a unit, în mod oficial, cu **Muntenia („Țara Rumânească”)**. Români au pus **Europa** în fața faptului împlinit, făurind construcția politico-statală modernă, prin unirea **Moldovei** (de fapt, a jumătății vestice a **Moldovei**) și **Munteniei** (fără **Dobrogea** lui **Mircea cel Bătrân**) sub principele **Alexandru Ioan Cuza**.

Numele inițial al statului român modern, impus de prin forță de **Marile puteri** europene, a fost „**PRINCIPATELE UNITE**”. Numai prin negocieri ascunse și în perspectiva prevenirii încăierării între **Marile puteri** din cauza „**problemei românești**”, s-a acceptat ca țara românilor să aibă, „**totuși**”, o identitate cu fundament etnic, deci să se numească „**PRINCIPATELE ROMÂNE UNITE**”. Astfel, Marile puteri europene au fost nevoite să abandoneze denumirea de „**Principatele Dunărene**” - cu care **Moldova** și **Valahia** fuseseră botezate de Habsburgi cu aproape 100 de ani în urmă.

• Statul român modern n-a cuprins în hotarele sale decât o mică parte a vechii **Dacii**. Unirea celor două **Principate** a fost un act de început de dreptate istorică, întrucât în afara hotarelor sale, de jur împrejur, au rămas români, în majoritate sau în minoritate, în **Moldova** de peste **Prut (Basarabia)**, în **Transnistria**, în **Ucraina** (în **Podolia**, în **Bugeac**, în regiunea **Cernăuți** și în **Zakarpattia**, adică în **Maramureșul de dincolo de Tisa**), în **Ungaria** (în **Câmpia Tisei**), în **Serbia** (în **Banatul Sârbesc**, în **Voivodina**, în valea **Timocului**) și în **Bulgaria**.

• Unirea **Principatelor**, în anul 1859, sub conducerea lui **Alexandru Ioan Cuza**, a constituit, pe fond, primul mare pas vizând realizarea, prin cuget și faptă românească, a proiectului **Daciei Mari**. În acel an, 1859, lucrarea învățatului grec **Dionisie Fotino**, publicată la **Viena** în anul 1818 sub titlul „**Istoria vechii Dacii**” a fost tradusă de **George Sion** și publicată la **București** sub titlul „**Istoria vechii Dacii sau a Transilvaniei, Țerei Muntenesci și a Moldovei**” (pentru ținare de minte!). Dar, pentru imperiile vecine, numele **DACIA** - ca entitate socio-politică creată exclusiv din perspectivă românească, era considerat un atentat la ordinea politico-militară stabilită prin tratatele pe care le semnaseră de curând.

Alexandru Ioan Cuza a acceptat dubla alegere, deoarece era conștient de faptul că moldovenii și muntenii sunt părți ale „**nației române**”. În jurământul depus în fața Adunării electivă a **Moldovei**, **Alexandru Ioan Cuza** își asigura compatrioții că nu va avea înaintea ochilor săi „**decât binele și fericirea nației române**”.¹⁵ Însă, spiritul dacic era viu în sufletele celor care au gândit statul român modern în hotarele **Daciei getice**. Astfel, delegația românilor ardeleni, care s-a prezentat la domnitorul **Alexandru Ioan Cuza**, pentru a-i aduce omagii, l-a sfătuit să lucreze pentru fără preget pentru „**continuarea unirii**” până la realizarea „**Regatului Daciei**”.

¹² Gheorghe Ghimpu, *op.cit.*, p.255.

¹³ *Idem.*, p.305.

¹⁴ Cezar Bolliac, **Despre daci**, în ziarul „**Românul**”, 14-26 iulie și 24iulie-5 august 1858.

¹⁵ Gheorghe Ghimpu, *op.cit.*, p. 306.

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

• În 1 aprilie 1859, Marile puteri europene, respectiv **Franța, Anglia, Prusia, Regatul Sardiniei și Rusia**, au recunoscut oficial rezultatele alegerii făcute de munteni și moldoveni, în urma cărora **Alexandru Ioan Cuza** a devenit „**domn al ROMÂNIEI**”, recunoscut de **Austria și Turcia** abia la 25 august 1859. În același timp, îndeosebi patrioți moldoveni, precum **Alecu Russo, Cezar Bolliac, Bogdan Petriceicu Hașdeu și Alexandru Odobescu** au simțit nevoia să pună în lumină rădăcinile dacice ale neamului românesc.

În anul 1860, în „*Foița de istorie și literatură*” din **Iași, B.P.Hașdeu** a demonstrat cu argumente istorice teza falsă a exterminării dacilor, susținută de „*doctorii*” ardeleni.

NOTĂ: În studiul „Pierit-au dacii?”, acesta a afirmat că „Departate de a mă făli, regret de a fi cel dentâi care am întreprins limpezirea elementului dacic al limbei române. Am fost împins la aceasta nu de ambițiunea de a deschide o cale nouă, ci de necesitatea de a împli o veche lacună de care se izbeau pe rând toți acei ce voiau să înțeleagă începuturile naționalității române”.¹⁶

• În 3 decembrie 1861, domnitorul **Alexandru Ioan Cuza** a declarat în fața Adunării electivă a **Țării Românești** că „*Unirea este în fine dobândită pentru noi*”. El s-a autodefiniț „**domn și român**”, arătând că n-a cruțat „*osteneala*” și a întrebuințat „*toată răbdarea, toată prudența și toată moderațiunea neapărat necesare pentru consolidarea edificiului naționalității române*”. În proclamația către națiunea română din 11 decembrie 1861 **Alexandru Ioan Cuza** a declarat: „*Români! Unirea este îndeplinită. Naționalitatea română este întemeiată!...Alesul Vostru vă dă astăzi o singură Românie. Vă iubiți patria, veți ști, dar, a o întări! Să trăiască România!*”.

• În procesul de consolidare a statului român modern s-a conturat și denumirea oficială a acestuia. La 24 ianuarie 1862, reprezentanții neamului românesc au pus **Europa** în fața faptului împlinit. În acea zi, în cadrul primei Adunări Generale de după unirea **Moldovei** cu **Valahia**, a fost aprobată inițiativa domnitorului **Alexandru Ioan Cuza**, ca statul român să preia denumirea oficială de „**ROMÂNIA**”. Toponimul „**ROMÂNIA**” (cu vocalele **o** și **â**) a fost preluat din panteonul toponimic românesc, semnificând din punct de vedere etnic, „**Țara românilor**”, iar din punct de vedere politico-administrativ teritoriul **Valahiei/ Munteniei (Țării Românești)**, cu **Oltenia și Muntenia** (fără **Dobrogea**) unit cu teritoriul **Moldovei** - partea central-apuseană, cu zona de la nordul Gurilor **Dunării** (fără **Bucovina** și fără cea mai mare parte din **Basarabia**).

• În condiții geopolitice complexe, cu amenințări de desfacere a unirii din partea imperiilor interesate în destrămarea statului român, fruntașii politici români au adus pe tronul țării pe prințul **Carol de Hohenzollern Sigmaringen**. Astfel, numele statului român modern, „**ROMÂNIA**”, a fost consacrat juridic prin art.1 al Constituției din anul 1866, prima constituție a statului român modern.

„**ROMÂNIA**” a profitat de conflictul dintre imperiile țarist și otoman, și-a proclamat independența de sub dominația otomană, consfințită pe câmpul de luptă de armata română în războiul din anii 1877-1878. În urma congresului de pace de la Paris, din anul 1878, **Dobrogea** a fost încorporată de România, care din anul 1881 a devenit regat.

• Statul național român modern a constituit nucleul în jurul căruia s-au făurit planurile vizând realizarea unității politico-statale, deci pentru reîntregirea vetrei. Astfel a fost reluat proiectul „**Daciei Mari**”, în care a fost implicată „**Societatea Carpații**”, din care a făcut parte și **Mihai Eminescu**. El și-a dat seama de pericolul la care se expunea statul român dacă revendica teritoriul vechii **Dacii** și doar numele de daci pentru întregul neam. În anul 1876, acesta scria: „*...Suntem români și punctum! Nimeni n-are să ne învețe ce-am fost sau ce-am trebui să fim; voim să fim ceea ce suntem: Români*”.¹⁷

Mihai Eminescu a fost convins că în **ROMÂNIA** vremii sale, „*totul trebuie dacizat oarecum de-acți înainte*”, iar unor contemporani de-ai săi, cu apucături de pătură superpusă, care se făleau că sunt romani, fără să poată dovedi, le spunea răspicat: „*Fiți voi romunculi, simt în mine dacul!*”

Ce s-a întâmplat cu acest mare român se știe: **Mihai Eminescu** a fost jertfit pe altarul **Daciei Mari**.¹⁸ Astfel, neamul din care s-a revendicat cu stăpânită mândrie și profundă durere l-a înzestrat cu cea de-a patra dimensiune etno-spirituală: **Înainte-Mergător pe calea făuririi României Mari**.¹⁹

¹⁶ B.P. Hasdeu, **Pierit-au dacii?**, în *Scrieri istorice*, ediție îngrijită de Aurelian Sacerdoțeanu, vol.I, Editura „Albatros”, București, 1973, p.78-106.

¹⁷ Apud, Gheorghe Ghimpu, *op.cit.*, p.334.

¹⁸ Aurel V. David, **Eminescu - prima jertfă politică pe altarul DACIEI MARI**, în *Studii și Cercetări de Dacoromânică*, anul 1, nr.1, Editura *Tempus Dacoromânia Comterra*, București, 2011, p. 59-74.

¹⁹ Aurel V. David, **A patra dimensiune etno-spirituală a lui Eminescu: Înainte-Mergător pe calea făuririi României Mari**, în revista „*Vitralii*”. *Lumini și umbre*, anul IV, nr.16, București, 2013, p.57-64.

Cetatea Cavalerilor

Coordonator: Colonelul Dr. Constantin MOSINCAT
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
Editura Tipo MC, Oradea, 2020

Cartea Mea, e și a Tui ISSN 2734-6889; ISSN_L 2734-6889

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

Din jertfă, inteligență politică, simț strategic și efort național, s-a născut statul național unitar român, care a primit numele oficial de **ROMÂNIA**, căreia „țara reală” i-a dat numele de „**ROMÂNIA MARE**”, poate, în amintirea „**DACIEI MARI**”.